

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL) (BRAILLE)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2023

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 26.

DITŠHUPETŠO TŠA GO SWAYA

- Ge molekwa a arabile dipotšišo tše di fetago palo yeo e nyakegago, swaya ya mathomo fela (Molekwa ga a swanela go araba potšišo ye telele le ye kopana go tšwa pukung e tee).
- Karolong ya A, ge molekwa a arabile dipotšišo tše nne ka moka mo diretong tše di bonwego, swaya tše pedi tša mathomo.
- Go dikarolo tša B le C, ge molekwa a arabile dipotšišo tše kopana tše pedi goba tše telele tše pedi, swaya ya mathomo o hlokomologe ya bobedi. Ge molekwa a arabile dipotšišo ka moka tše nne, swaya fela ya pele mo karolong ye nngwe le ye nngwe ge e le gore go arabilwe potšišo ye kopana le ye telele.
- Ge molekwa a file dikarabo tše pedi, moo e lego gore ya mathomo e fošagetše mola ya bobedi e nepagetše, swaya ya mathomo gomme o hlokomologe ya bobedi.
- Ge dikarabo di sa nomorwa ka tshwanelo, swaya go ya ka tlhahlo ya go swaya.
- Ge mopeleto wo o fošagetšego o ama tlhalošo, swaya phošo. Ge o sa ame tlhalošo, gona mo fe mopotso.
- Potšišo ye telele: Ge karabo ya potšišo ye telele e le ka tlase ga botelele bjo bo nyakegago, se mo otle ka ge a šetše a ikotlile. Ge e le ye telele kudu, lekola fela mantšu ao e ka bago a 50 o hlokomologe taodišo yeo e šetšego fela o bale thumo.
- Dipotšišo tše kopana: Ge molekwa a sa šomiše ditsebjana moo a kgopetšwego go tsopola, se mo otle.
- Mabapi le dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo abja go dikarabo tša Ee/Aowa goba Dumela/Go se dumele. Meputso e tlo fiwa fela go lebaka le le fiwago.
- Ga go meputso ye e tlogo abja go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Meputso e tlo fiwa fela go lebaka le le fiwago.

KAROLO YA A: THETO**MONTSHEPETŠABOŠEGO – M Mamabolo****POTŠIŠO YA 1****'NTLEMOLLENG' – PM Mashilo****Mohlala wa karabo:****Teori**

Sonete ke sereto se se bopilwego ka methalotheto ye 14 yeo e nago le lenaneo la go ikgetha la morumokwano. Re na le mehuta ye mebedi ya sonete, e lego sonete ya Seisemane (ya *Shakespeare*) le sonete ya Setareana.

Tirišo

Sereto se ke sonete ya Seisemane.

- Lenaneo la go ikgetha la morumokwano le ka tsela ye:
abab cdcd effe gg
- Sereto se se bopilwe ka dikhwatreine tše tharo le khapoletse.
- Methalotheto ye 12 ya mathomo (dikhwatreine tše tharo) ke tshwantšho.
  - Ka tshwantšho sereti se tšweletša bothata/mathata.
    - Sereti se godišitšwe ka melao ye methata/se gateletšwe ke batswadi
    - Sereti se be se rutwa tša lapa go fetiša thuto ya bophelo gore se se hlalefe.
    - Sereti se gapeleditšwe go tsena ka gare ga lenyalo le se sa ipshinego ka lona.
- Methalotheto ye 2 ya mafelelo (khapoletse) ke tirišo.
  - Ka tirišo sereti se tšweletša tharollo ya bothata.
    - Se kgopela batswadi gore ba se lokolle se ye go iponela tša bophelo (se tšwe ka gare ga lenyalo le)

Thumo/mafetšo

Sereti se atlegile go tšweletša dinyakwa ka moka tša sonete ya Seisemane.

Sereti se tšweleditše diponagalo ka moka tša mohuta wo wa sereto le ge se šitilwe ke go tšweletša patrone ya morumokwano khwatreineng ya 3, methalothetong ya 10 le 11. Go na le gore se tšweletše morumokwano, se tšweleditše poeletšo (bophelo e boeleditšwe).

[10]**GOBA**

POTŠIŠO YA 2**'O BE O ADIMILWE' – ME Ngake**

- 2.1
- Go adima
  - Go itlwaetša
  - Go fa.
(TŠE PEDI fela)
- (2)
- 2.2
- Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše 7.
  - Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e na le methalotheto ye 3.
- (2)
- 2.3
- Thetosello
- Seretong se go foka moya wa manyami wo o tlišwago ke mahu a bana ba seretwa.
- (2)
- 2.4
- Batho ba swanetše go ithuta go amogela gore bophelo bjo re bo phelago re bo adimilwe.
  - Seretwa se swanetše go amogela gore Pheladi o ile go Modimo go swana le dikgaetšedi tša gagwe tše di hlokofetšego pele ga gagwe.
- (2)
- 2.5
- Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a kwelobohloko/manyami
- Ke kwela seretwa bohloko/nyamišwa ke ge seretwa se hlokofalelwa ke bana.
- (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 3**'LE IKGobošETŠANG' – MJ Tauatsoala**

- 3.1
- Le ipoulelang bapoulegi la fetoga bona nyanyeng?
Le ikgobošitše le gobogile bogoboga ka a lena maina methepa,
Le thankgeditše kgoro ya bošešane ka nyefolo pepeneneng,
- (1)
- 3.2
- Papadišantšu/phane
  - Potšišoretoriki.
- (2)
- 3.3
- Sereti se tšweletša kgopolo ya maitshwaro a a sa kgahlišego a makgarebe a lehono.
- (1)
- 3.4
- Faroborutho – dirope tša go phadima tša makgarebe.
  - Phadima – sereti se hlaloša dirope tše dibotse tša go kgahliša tša makgarebe.
  - Tsatsanka – sereti se šupa go sepela ka go ikgantšha ga makgarebe.
(TŠE PEDI fela)
- (2)

- 3.5
- Sereti se dirišitše tshwantšhanyo mothalotheong wa 11 go tšweletša kgopolo ya gore makgarebe a a befelwa boka mpšhe ge batswadi ba ba kgalema.
  - Sereti se dirišitše tshwantšhanyo mothalotheong wa 13 go tšweletša kgopolo ya gore masogana a ka kata makgarebe go swana le ge motho a pipelela/tanya dinonyana ka lediga/seswai. (2)
- 3.6 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a manyami
- Sereti se nyamišwa ke ka fao makgarebe a itshwereco bošaedi ka gona ka go se apare ka tshwanelo le go emaema mebileng. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4**'THEKA LE A THUNYA' – M Mamabolo**

- 4.1
- 4.1.1 'Ke tšerwe ke melodi ya makaba'. (1)
- 4.1.2 'Ke bakwa le badimo'. (1)
- 4.2
- Sereto se se na le methalotheto ye 18.
  - Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele. (2)
- 4.3
- Bomphetakapejana – sereti se dirišitše sebokantšu se go laetša makgarebe a go rata go jabetša ba bangwe.
  - Botšhuputšadigwere – sereti se dirišitše sebokantšu se go tšweletša kgopolo ya dingaka tša setšo tše sereti se bego se išwa go tšona.
  - Dihudušabophelo – sereti se dirišitše sebokantšu se go tšweletša kgopolo ya gore go rata basadi ga sona go se tsentšhitše malwetši a a kago se iša lehung. (TŠE PEDI fela) (2)
- 4.4 Kelelothalo/Entšampamente.
- Kgopolo ye e lego mothalotheong wa 13 ya go re dihlare tša dingaka tše e lego kgale se di nwa ga di sa mo fodiša e tšwelapele mothalotheong wa 14 gore se kwa bohloko dinako ka moka. (2)
- 4.5 Balekwa ba tla fa melaetša ya go fapana.
Mohlala:
Banna ba tshephagalele balekane ba bona.
- Go se tshephagale ga sereti go se hloletše malwetši le go se kgaogantšha le mosadi wa sona. (2)

[10]

LE

POTŠIŠO YA 5**SERETO SEO SE SEGO SA BONWA****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – DM Kgobe****'KRISTE WA AFRIKA-BORWA' – KL Manamela**

- 5.1   5.1.1   Ntlwanaswana (1)
            5.1.2   Myemyelohlweki. (1)
- 5.2   • Temanatheto ya 2: Mokgwa wo Rolihlahla a bego a buša ka wona o makaditše batho.
            • Temanatheto ya 3: O lokollotše naga ka go tšweletša diphiri nyanyeng. (2)
- 5.3   • Mothalotheto wa 17: 'Afrika e ahlame'. Afrika ke naga ga se motho e ka se ahlame. Go ahlama motho go laetša makalo.
            • Mothalotheto wa 18: 'Lefase seledu le itshwere'. Lefase ga se motho ga le na seledu le matsogo a go itshwara bjalo ka motho ge a makala. (4)
- 5.4   Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
            Mohlala:
            Moya wa lethabo
            • Boetapele, go ba le kgotlelelo le mokgwa wa go buša wa Rolihlahla go thabiša batho bjalo ka ge Kriste a thabišitše batho ka go ba lokolla sebeng. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA**POTŠIŠO YA 6: BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele****Mohlala wa karabo****Teori ya thulaganyo**

Thulaganyo ke peakanyo ya tatelano ya ditiragalo ka gare ga sengwalo. Diponagalo tša thulaganyo ke tše di latelago: kalotaba, phekgogo, kgolo ya bothata (thulano), sehloa le tlemollo ya lehuto.

Tirišo

Tshekatshekong ye go ya go lebelelwa kalotaba, phekgogo, sehloa le tlemollo ya lehuto.

Kalotaba

Ke mathomo a ditaba tša sengwalo.

Baanegwa, lefelo le nako di tšwelela seripeng se sa thulaganyo.

- Moya go rena wa khutšo.
- Ditiragalo tša sengwalo di thoma ka go tšweletša Ditau bjalo ka molwantšhwa le Komanyi bjalo ka molwantšhi.
- Lefelo la ditiragalo: motse wa Bakone - wa Kgoši Tsweke
- Nako ya ditiragalo ke ya segologolo
- Ditiragalo di mabapi le Mohu Tsweke yo a šiilego lentšu la go re Ditau a nyale Thabišo, morwedi wa Kgoši Pilošamadiba.

Phekgogo

Ke tiragalo ye e hlolago thulano ya mathomo ya sengwalo.

- Ditau o ratana le Mpimpi e bile o a mo imiša.

Sehloa

Ke thulano ya mafelelo ya sengwalo.

- Ditau o thoma go lwala gomme bolwetši bo golela pele le pele mo go bago le kgakanego ya gore kgoši e ile go ba mang motseng wa Bakone.

Tlemollo ya lehuto

Ke fao bothata bo rarologago gomme ditaba di boela sekeng.

- Ditau o hlatšišwa diemadirile gomme mafelelong o a fola.
- Setšhaba sa Bakone se dumelelana gore Thabišo o swanelwa ke go dula madulong a gagwe a boMmakgoši.
- Ditau o nyala Thabišo gomme go rena lethabo lapeng la Bakone mola ka go le lengwe Ditau a thoma go nkgelwa ke Nthuše.
- Ditau le Thabišo ba šegofatšwa ka mafahlana a mošemane le mosetsana.

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 7: BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele**SETSOPOLWA SA A**

- 7.1 7.1.1 Dikgaetšedi (1)
7.1.2 Barwarre. (1)
- 7.2 Thulanontle
  - Ditau o thulana le malome'agwe Kgokolo ge a re a nyale Thabišo gomme yena o a gana.
  - Ditau o fapana le mmagwe Komanyi ka ge a ema le malome'agwe gore a nyale Thabišo.
(E TEE fela) (2)
- 7.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
  - E re utollela semelo sa Ditau sa go nyatša malome'agwe le mmagwe.
  - E tšweletša maikutlo a Ditau a go šišimišega ge go bolelwa ka Thabišo.
  - E re utollela maikutlo a Kgokolo a pefelo ka ge Ditau a sa nyake go phethagatša taelo ya badimo.
  - Go tšwetša pele tiragalo ya go hloka kwano ga Ditau, Kgokolo le Komanyi.
(TŠE PEDI fela) (2)
- 7.4 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ditau ga se a latela lentšu la mohu tatagwe la gore a nyale Thabišo gomme a se lokelwe ke selo bophelong. (1)
- 7.5
  - Diteng tša padi ye di amana le ditaba tša setšo tša bogoši mola le khabara ya puku e laetša monna a apere setšo a letša lepatata go bitša banna kgorong.
  - Diteng tša padi ye di diragala tikologong ya segologolo mola le khabara e bontšha lefelo la segologolo mo go tšwelelago monna a letša phalafala.
  - Diteng tša padi ye di mabapi le taelo ya badimo ya go re Ditau a nyale Thabišo mola leina la puku e le 'Badimo ba boletše'.
(TŠE PEDI fela) (4)
- 7.6 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a manyami
  - Ke nyamišwa ke gore Ditau o na le lenyatšo ka ge a gana go latela lentšu la mohu tatagwe.
  - Ke nyamišwa ke gore Ditau o iphetošitše seratantepa mme se se dira gore a se theeletše batswadi. (3)

SETSOPOLWA SA B

- 7.7 Dita
  - O thoma le puku a ba a fetša le yona.
  - Morero wa puku o theilwe godimo ga gagwe.
  - Ditiro tša gagwe di phadima go feta tša baanegwa ka moka.
(E TEE fela)
(2)
- 7.8
  - Nthuše o be a belega maseana a feta.
  - Ba boNthuše ba tlabilwe ke leseana le le belegwego ke Nthuše gomme ba romile barongwa go ya go lata Dita gore a tle a ba bontšhe dimaka tšeo ba di bonago.
(2)
- 7.9 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
  - Tikologong ya segologolo
  - Go buša magoši, mohlala: Kgoši Manamela, Kgoši Pilošamadiba, bj.bj.
  - Go tshepilwe dingaka tša setšo, mohlala: Go biditye Ngaka Mpotše go alafa Dita le go fokafoka motse.
(E TEE fela)
(2)
- 7.10 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
  - Dita a ka fetša a tsenwe ke malwetši a go amana le thobalano.
  - Dita a ka fetša a paletšwe ke lenyalo.
  - Dita a ka fetša a lobile setulo sa bogoši.
  - Dita a ka fetša a hloka seriti.
(TŠE THARO fela)
(3)
- 7.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ke a dumela
  - Re le babadi re be re sa letela gore Dita a ka fetša a amogetše Thabišo gore e be mosadi wa gagwe go ya le ka mo a bego a ngangabetše ka gona.
  - Re le babadi re be re sa letela gore Dita a ka fetša a tsokame setulo sa bogoši go ya le ka fao a bego a nyatša taelo ya mohu tatagwe ka gona.
(2)
[25]

POTŠIŠO YA 8: KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**Mohlala wa karabo:****Teori ya thulaganyo**

Thulaganyo ke peakanyo ya tatelano ya ditiragalo ka gare ga sengwalo. Diponagalo tša thulaganyo ke tše di latelago: kalotaba, phekgogo, kgolo ya bothata (thulano), sehloa le tlemollo ya lehuto.

Tirišo

Tshekatshekong ye go ya go lebelelwa kalotaba, phekgogo, sehloa le tlemollo ya lehuto.

Kalotaba

Ke mathomo a ditaba tša sengwalo.

Baanegwa, lefelo le nako di tšwelela seripeng se sa thulaganyo.

- Moya go rena wa kgakanego.
- Ditiragalo tša sengwalo di thoma ka go tšweletša Molatelo bjalo ka molwantšhwa le Mojagobedi bjalo ka molwantšhi.
- Lefelo la ditiragalo: Polokwane, ngakeng.
- Nako ya ditiragalo ke ya sebjalebja
- Ditiragalo di mabapi le Molatelo yo go utollwago gore o na le bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo.

Phekgogo

Ke tiragalo ye e hloago thulano ya mathomo ya sengwalo.

- Molatelo o utela monna wa gagwe Mojagobedi gore o na le bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo.

Sehloa

Ke thulano ya mafelelo ya sengwalo.

- Mojagobedi o lwa le dipelo tša go bula faele ya Molatelo ya bolwetši.

Tlemollo ya lehuto

Ke fao bothata bo rarologago gomme ditaba di boela sekeng goba di tšea lemanoga le lefsa.

- Mojagobedi o utolla gore mosadi wa gagwe o na le bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo.
- Mojagobedi o ikana go thekga mosadi wa gagwe go lwantšha bolwetši bjo bo mo swerego go fihla a fola fodifodi.
- Lapeng la Mojagobedi le Molatelo go ile gwa rena lethabo ka ge dilo di boetše sekeng.
- Mojagobedi le Molatelo ba šegofatšwa ka ngwana wa mosetsana.

[25]

POTŠIŠO YA 9: K GALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**SETSOPOLWA SA C**

- 9.1   9.1.1   Ke molwetši le ngaka ya gagwe. (1)
            9.1.2   Ke balekane/Ke monna le mosadi. (1)
- 9.2   • E ka hlola thulanontle ge Mojagobedi a ka re ke botšiša Molatelo gomme Molatelo a se mo fetole gabotse.
            • E ka hlola thulanogare ge Mojagobedi a ka kgetha go se botšiše Molatelo. (2)
- 9.3   Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
            Mohlala:
            • Poledišano e tšweletša semelo sa Molatelo sa go ba le sephiri ka ge a re ga go bohlokwa gore a tle le monna wa gagwe ngakeng.
            • Poledišano e utolla maikutlo a Ngaka Devendranath a manyami a go utollela Molatelo gore o na le kankere ya molomo wa popelo.
            • Poledišano e tšwetša pele tiragalo ya go ba le sephiri ga Molatelo ka bolwetši bja gagwe.
            (TŠE PEDI fela) (2)
- 9.4   Molatelo o utetše monna wa gagwe gore o na le bolwetši bja kankere ya molomo wa popelo gomme sephiri se sa dira gore go se be le phedišano ye botse, lapa la nyaka go phumega/ thubega. (1)
- 9.5   Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
            Mohlala:
            • Diteng tša padi ye di amana le sephiri sa Molatelo se se feleditšego se mo lahetše bookelong mola le khabara ya puku e laetša bookelo bjo Molatelo a amogetšwego go bjona le sefatanaga sa balwetši.
            • Diteng tša padi ye di tšweletša tikologo ya sebjalebja, e lego bookelong bja Kgapane mo Molatelo a šomago ebile a išitšwego gona mohla wola a thutšwe ke sefatanaga mola khabara ya puku e bontšha lefelo le e ka bago moago wa bookelo le sefatanaga sa go rwala balwetši.
            • Diteng tša padi ye di mabapi le setu se se galagalago lapeng la Mojagobedi le Molatelo ka lebaka la sephiri sa bolwetši mola le leina la puku e le 'Kgalagalo tša setu'.
            (TŠE PEDI fela) (4)
- 9.6   Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
            Mohlala:
            Maikutlo a pefelo
            • Ke befedišwa ke gore Molatelo o fihlela monna bolwetši bja gagwe gomme se se feditše se nyaka go thuba lapa la bona.
            • Ke befedišwa ke gore go na le gore a botše Mojagobedi ka bolwetši o botša bagwera ba gagwe. (3)

SETSOPOLWA SA D

- 9.7 Molatelo
- O thoma le puku a ba a fetša le yona.
  - Morero wa puku o theilwe godimo ga gagwe.
  - Ditiro tša gagwe di phadima go feta tša baanegwa ka moka.
(E TEE fela) (2)
- 9.8
- Mphapantšhi o be a ile lapeng la Mojagobedi ka nepo ya go mo gokagoketša gore a robale le yena.
  - Mojagobedi o išitše Mphapantšhi gae ka kgang. (2)
- 9.9 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Tikologong ya sebjalebjaale
- Go boledišana ka diselefouno, mohlala: Mojagobedi o be a boledišana le Fiona/Mphapantšhi ka *I-phone*.
  - Go sepelwa ka difatanaga, mohlala: Mojagobedi o be a otlela *Yaris* mola Tumpu a otlela *Corsa*.
(E TEE fela) (2)
- 9.10 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
- Mojagobedi a ka hlala Molatelo.
  - Mojagobedi a ka ngala ka gae.
  - Mojagobedi a ka nyala Fiona. (3)
- 9.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ke a dumela
- Re le babadi re be re sa letela gore Mojagobedi a ka swarela Molatelo a be a mo thekga bolwetšing.
  - Re le babadi re be re sa letela gore Mojagobedi le yena a ka tšwela pele a uta sephiri sa gore o na le ngwana le Fiona ka morago ga go lemoga gore sephiri se nyakile go mo thubela lapa.
  - Re le babadi re be re sa letela gore Mojagobedi a ka tšea sephetho sa go katoga Fiona a thekga Molatelo bolwetšing.
(TŠE PEDI fela) (2)

[25]

DINGWALOTŠHABA**POTŠIŠO YA 10: TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe LE AP Nkadimeng****Mohlala wa karabo:****10.1 Nonwane: Basadi ba bararo – BMT Makobe****Teori**

Tikologo ya sengwalo ke lefelo la ditiragalo tša baanegwa ka nako ye e rilego. Go na le tikologo ya sebjalebja le ya segologolo. Tikologo ya sengwalo e lebane le nako le felo. Ka nako mongwadi o hlatha mehla yeo ditiragalo di diregago go yona (sebjalebja goba segologolo) mola lefelo e le leo le hlathago mohuta wa tikologo yeo ditiragalo di diregago go lona.

Tirišo

Tikologo ya 'Basadi ba bararo' ke ya segologolo.

- Baanegwa le ditiro ke tša segologolo mola le bophelo go phelwa bja segologolo.

Nako le felo:

Moanegi o tšweletša ditiragalo tšeo di bego di direga nakong le lefelong la bogologolo.

- Go rwalelwa/thokgelwa dikgong thabeng - basadi ba be ba eya sethokgweng go rwalela dikgong.
- Batho ba hlapa ka nokeng – basadi ba go rwalela dikgong thabeng ge ba boa, ba apotše diaparo ba tsena bodibeng ba hlapa.
- Go iwa dingakeng – bana ba mosadi wa go nwelela ka bodibeng a hlapa ba ile go Nkadingala gore a phekole gore mmagobona o llwe ke eng.
- Go na le leruo – mosadi wa go nwelela bodibeng o boile a gapa mohlape wa dikgomo le dipudi.

10.2 Sereto sa Rolihlahla Madiba Mandela – PT Tjale**Teori ya molaetša**

Molaetša ke thuto ye sereti se ratago go e fihliša go batheeletši/babadi ba sereto.

Tirišo

Molaetša wa sereto se ke gore bobbe ga bo lefeletšwe ka bobbe.

- Nelson Mandela le ge a ile a kwebja mengwaga ye 27, ga se a re go lokollwa a nyaka gore bathobaso ba itefeletše go bathobašweu.
- O ile a hlohleletša tebalelano, poelano le botee go Maafrika-Borwa.

[25]

POTŠIŠO YA 11: TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa, BMT Makobe LE AP Nkadimeng**SETSOPOLWA SA E****MMAKGWADI LE LEJAPELA – AP Nkadimeng**

- 11.1 'Nonwane, nonwane!' (1)
- 11.2 11.2.1 Molwantšhwa – Mmakgwadi (1)
11.2.2 Molwantšhi – Lejapela (1)
11.2.3 Mohlohleletši – Megabaru. (1)
- 11.3 Lejapela le hloka kwelobohloko.
• Lejapela le jele masea a motse ka moka ebile le nyaka go ja bana ba Mmakgwadi. (2)
- 11.4 Ke nonwanekgogamašego
• Baanega ke batho le phoofolo – Mmakgwadi, kgoši le batho ba motse le Lejapela. (2)
- 11.5 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
• Mmakgwadi a ka bolaya Lejapela gore a šale a phela ka khutšo.
• Mmakgwadi a ka tšhaba lefelong/nageng yeo. (2)
- 11.6 • Moanegi o anega ditiragalo tša fao Mmakgwadi a bego a phela bophelo bja go makatša ka gona, ka go diriša motho wa boraro.
• Moanegi o anega ditiragalo ka go diriša poledišano ya Mmakgwadi le Lejapela ge le botša Mmakgwadi gore le nyaka nama ya motho. (2)
- 11.7 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a kwelobohloko
• Ke kwela Mmakgwadi bohloko ka ge a phela le sera seo se ka mo hlagišetšago kotsi nako efe kapa efe.
• Ke kwela batho ba mo motseng bohloko ka ge Mmakgwadi a ka no fela a ba utswetša bana go fa Lejapela. (3)

SETSOPOLWA SA F**MAPHUNGUBWE (MOŠATE WA MATHOMO WA TLHABOLOGO, KGWEBO LE BOTHO) – BMT Makobe**

- 11.8   11.8.1   Sekatafolo – Sebokantšu (2)
              11.8.2   Phuu ..., šwalala ...! – Onomatopia. (2)
- 11.9   'Go wena go'... e boeleditšwe mathomong a methalotheto.
              • E gatelela kgopolo ya gore tše botse di direga go yona thaba ye.
              • Go tšweletša mošito/morethetho.
              (E TEE fela) (2)
- 11.10   • Sereto se bopilwe ka methalotheto ye 24.
              • Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng le ye metelele. (2)
- 11.11   Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
              Mohlala:
              Ke a dumela
              • Se tumiša bobotse le bohlokwa bja Maphungubwe.
              • Se tumiša Maphungubwe bjalo ka lefelo la bohwa le go lota tlhago (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA**POTŠIŠO YA 12: O IPHIHLETŠENG? – LT Maphoso****Mohlala wa karabo****Teori**

Semelo sa mmapadi se lebane le maitshwaro a gagwe. Wo ke mokgwa wo mmapadi a tšwelelago ka wona papading. Semelo sa mmapadi se lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le dipolelo tša gagwe
- Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe
- Mongwadi o reng ka yena.

Tirišo

Kahlaahlong ye go ya go hlokomelwa ditiro le dipolelo tša gagwe, babapadi ba bangwe ba reng ka Mahunela.

Semelo sa Mahunela**12.1 Ditiro le dipolelo tša Mahunela****Ga a na maitshwaro**

- O ratana le Sarinki mola a tseba e le lekgarebe la morwa wa gagwe Benjamene.

Ke motho wa maaka

- Sarinki o reketše Mahunela sellathekeng gomme Mahunela o re o itheketše o boa gape o re o se thwetše ge a botša Rebone.
- Mahunela o swaretše Rebone tšhelete ka morago o re e timetše.

Ga a na maikarabelo

- O botša Jemina gore Rebone o swanetše a nyalwe gore a mo fokoletše mathata a ka lapeng.
- O re o tla fa motlabo wa gagwe tšhelete mola morwedi wa gagwe a hloka tšhelete ya go ya sekolong.
- O nyakela ngwana wa gagwe masogana. O re Rebone a nyalwe ke Mpoti gomme ge a gana o re a ye go Phaswane.

Ga a na botho

- O raka Modirelaleago Boreledi ka ga gagwe mola motho wa batho a be a tlile go mo thuša ka bokamoso bja Rebone.

Ke ngame

- O na le tšhelete le dikgomo fela o gana go lefela morwedi wa gagwe tšhelete ya dithuto.
- O bolawa ke leino o gana go išwa bookelong, o re a ka se fe ba bookelong tšhelete, go na le sehlare sa theko ya fase.
- Ngaka Thokgola o a mo alafa gomme Mahunela o gana go mo lefa.
- Ga a na kgodišo ye botse baneng ka ge a sa ba rekele dijo.

12.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena**Monna wa ngame le kgang**

- Morutišigadi Kgoroši o mo hlaloša e le monna wa ngame ka ge bongame bja gagwe bo šiiša gobane o be a gana go rekiša dikgomo, o paletše le maphodisa ge a be a mmošiša ka go timela ga tšhelete.

O na le matšhošetši

- Bopelompe bja gagwe bo hlatselwa ke Rebone ge a botša mmaneagwe Jemina, go re Mahunela o re ba ba mo utswetšago ge ba ka swarwa, ba tla ripša matsogo le maleme.

12.3 Leina la gagwe

- Leina le le sepelelana le ditiro tša gagwe ka ge a be a hunela tšhelete e le ngame, a sa nyake go reka selo ka lapeng le go iša morwedi sekolong. [25]

POTŠIŠO YA 13: O I PHIHLETŠENG? – LT Maphoso**SETSOPOLWA SA G**

- 13.1
- 'Sekolong'
  - 'Tšhelete'/'Go hlatswetša bagwera'.
- (2)
- 13.2 'Tšhego e hwile, Ngwanaka. Ke swere sešebo se se tlo go re tšea selemo se ka moka'.
- (1)
- 13.3 Bongame
- (1)
- 13.4
- O theilwe kgopolong e tee ya bongame.
  - Ga a gole ebile ga a fetošwe ke mabaka, o bile ngame go tloga mathomong a papadi go fihla a hlokofala.
- (2)
- 13.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Khwelelo ke ge Majola a bolela a tloga segodišantšung a e ya ka ofising mola tšwelelo e le ge Mahunela a bolela le Majola a batamela segodišamantšu.
- (2)
- 13.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Polelonoši e utolla maikutlo a Rebone a go kwa bohloko bja gore ge a šitwa ke go tšwetša dithuto tša gagwe pele o tlile go hlatswetša dithaka tša gagwe.
  - Polelonoši e tšweletša semelo sa Rebone sa go rata thuto le go tseba bohlokwa bja yona.
- (2)
- 13.7 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a pefelo
- Ke befedišwa ke gore Mahunela ga a nyake go rwala maikarabelo a go iša Rebone sekolong, o nyaka go mo nyadiša gore yena a hwetše tšhelete.
  - Ke befedišwa ke gore Mahunela ga a na taba le bokamoso bja Rebone.
- (3)

SETSOPOLWA SA H

- 13.8
- (Ka go tshwenyega)
  - (Ka phegelelo)
  - (Ka pelaelo)
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 13.9 Ke dikgaetšedi/Benjamene ke mogolo wa Rebone/Ke bana ba motho. (1)
- 13.10 Benjamene o rekišitše dikgomo tša Mahunela ka ge Mahunela a mo swarišitše a re ke yena a utswitšego tšhelete ya Rebone. (1)
- 13.11
- Mantšu a Benjamene a go re motho yo a lefetšego Rebone sekolong ke yena a tšerego tšhelete ya Rebone.
  - Mafelelong go utollwa gore molefeledi wa dithuto tša Rebone ke Sarinki yo e lego kgale a utswa tšhelete ya Mahunela. (2)
- 13.12
- Morero wa papadi ye o lebane le taba ya gore phegelelo e tswala katlego.
  - Diteng tša papadi ye di lebane le Rebone yo a ilego a ba le mathata a go tšwetša dithuto tša gagwe pele yunibesithing ka ge tatagwe a be a gana go mo lefela fela o ile a phegelela mafelelong a be a tšwelela dithutong. (2)
- 13.13 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
- Rebone a ka no se fetše dithuto tša gagwe.
  - Rebone a ka nyaka ditsela tše dingwe tša go nyaka tšhelete ya dithuto. (2)
- 13.14 O paletšwe:
- Papading ye mongwadi o tšweleditše pulamadibogo mafelelong a kgaolo ye nngwe le ye nngwe
  - Ga se a e tšweletša mathomong. (2)

[25]

POTŠIŠO YA 14: NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**Mohlala wa karabo:****Teori**

Semelo sa mmapadi se lebane le maitshwaro a gagwe. Wo ke mokgwa wo mmapadi a tšwelelago ka wona papading. Semelo sa mmapadi se lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le dipolelo tša gagwe
- Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe
- Mongwadi o reng ka yena.

Tirišo

Kahlaahlong ye go ya go hlokomelwa ditiro le dipolelo tša gagwe, babapadi ba bangwe ba reng ka Mphaka.

Semelo sa Mphaka**14.1 Ditiro le dipolelo Mphaka****O na le lerato**

- O rata lapa la gagwe. O gatelela gore lapa le swanetše go ipopa ngatana le rerišane mathata gore go se be le lenaba leo le ka tsenago ka bogare.

O na le tlhompho

- O bolediša mogatšagwe ka tlhompho. Le ge mogatšagwe a befetšwe, o mmolediša gabotse. Mphaka o re '... tlogela ditshele hle, Naswana ya ka.'

O bogale

- Ga a tšhabe go botša Rola le Kala gore ke ditlaela. O a ba fotlela ge ba mmotša ka dithuto tša gagwe.

O rata toka le nnete

- Ge Sebola a fošitše o a mo kgala, ga a mo emelele. O mo laetša tsela ya nnete.
- O re a ka upše a ralala le dilete go fihla a hwetša mo go nago le toka le nnete.

14.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena**O na le boikgafo mošomong**

- Tokari o re Mphaka o na le mahlahla le boikgafo mošomong wa gagwe mola Rola le Kala le bona ba re Mphaka ke lekgoba mošomong.
- Nkono o tiišetša boikgafo bja Mphaka mošomong ge a re nkabe bafaladi ka moka ba ikgafela medirong ya bona bjalo ka yena, ga a kgolwe gore ba be ba tla kgethollwa.

14.3 Leina la gagwe

- Ke Mphaka, o bogale bjalo ka mphaka ntlhengkemo ya gagwe ya go lwela toka le nnete. **[25]**

POTŠIŠO YA 15: NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**SETSOPOLWA SA I**

- 15.1 • 'Mookamedi wa thuto'
• 'Tšhipi e a lla'. (2)
- 15.2 'Ke lekile ka mešogofela go tšweletša ditšhišinyo le dikgopolo tša ka tšeo ke bego ke hutša gore di tla kaonafatša tikologo ye ke paletšwe'. (1)
- 15.3 Lerato la tlhabologo. (1)
- 15.4 • O theilwe kgopolong e tee ya go rata, go hlompha le go thekga monna wa gagwe Mphaka.
• Ga a gole ebile ga a fetošwe ke maemo, o dira tše monna wa gagwe a rego ba di dire. (2)
- 15.5 • Mphaka o filwe lengwalo la go mo lebogiša mošomo mme gwa thwalwa ngwana wa mobu.
• Mphaka o tšea sephetho sa go boela gae Bonwatau. (2)
- 15.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
• Polelonoši e tšweletša moya wa kgakanego mabapi le taba ya mmagwe ya gore a tliše bana gae.
• Polelonoši e utolla maikutlo a Mphaka a letšhogo la gore ge a ka boela gae o tlo hlagelwa ke eng (A ka išwa kgolegong goba a bolawa). (2)
- 15.7 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a go kwa bohloko
• Ke kwešwa bohloko ke gore go na le gore batho ba lebelele dilo tše dibotse tše di dirwago ke Mphaka, bona ba lebelela gore o tšwa kae.
• Ke kwešwa bohloko ke gore Mphaka o tlošwa maamong a gagwe ka gore e le mofaladi gomme a fiwa ngwana wa mobu. (3)

SETSOPOLWA SA J

- 15.8 15.8.1 • (*O nolegile moko*) / (*O swabile ...*) (1)
15.8.2 • (*Ba homola sebakanyana ba lebelelane*) (1)
- 15.9 Bašomimmogo (1)
- 15.10 • Mphaka o rometše mookamedi wa thuto ditšhišinyo tše difsa tša lenaneothuto fela ga a hwetše phetolo.
GOBA
• Tokari o boditše Mphaka gore ditšhišinyo tša gagwe o ka re di tla lewa ke tshwele. (1)

- 15.11
- Polelo ya Tokari ya gore ditšhišinyo tša Mphaka o ka re di tla lewa ke tshwele.
  - Ditšhišinyo tša Mphaka mafelelong ga se tša ka tša tšeelwa hlogong. (2)
- 15.12
- Morero wa papadi ye o lebane le taba ya gore motse wa monna yo mongwe ga o na boroko.
  - Diteng tša papadi ye di mabapi le Mphaka yo a falaletšego dinageng tše dingwe ka lehutšo la go hwetša khutšo fela gwa se be bjalo go fihlela a tšea sephetho sa go boela gae Bonwatau. (2)
- 15.13
- Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
- Mphaka a ka kgotlelela go šoma.
  - Mphaka a ka ngala gomme a nyaka mošomo diyunibesithing tše dingwe. (2)
- 15.14
- Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Mongwadi o atlegile.
- Re le babadi re tseba gore Otše, Letsota le Ntlhore ba rera go hlola poso ya ka godimo ga ya Mphaka le go e fa ngwana yo a rutilwego ke Mphaka mola Mphaka a sa tsebe.
  - Re le babadi re a tseba gore Otše, Ntlhore le Letsota ba rera go oketša mengwaga ya go fa bafaladi ditshwanelo tša go ba badudi ba selete ka ye mebedi mola Mphaka a sa tsebe a makatšwa ke go se hwetše lengwalo la tokelo ya go ba modudi wa selete. (2)
- [25]**

POTŠIŠO YA 16: LEHUFA – P Mothupi**Mohlala wa karabo:****Teori**

Semelo sa mmapadi se lebane le maitshwaro a gagwe. Wo ke mokgwa wo mmapadi a tšwelelago ka wona papading. Semelo sa mmapadi se lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le dipolelo tša gagwe
- Babapadi ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe
- Mongwadi o reng ka yena.

Tirišo

Kahlaahlong ye go ya go hlokomelwa ditiro le dipolelo tša gagwe, babapadi ba bangwe ba reng ka Radithekisi.

Semelo sa Radithekisi**16.1 Ditiro le dipolelo tša Radithekisi****O na le lenyatšo**

- O bitša mosadi wa gagwe mosatšana.
- O botša Lerato gore mahlo a gagwe ke a matala, ebile megokgonyana ya gagwe ga e mo tšhoše.
- O nyatša kereke o re ke kerekana o bile o ntšha Lerato ka kerekeng go rapelwa.
- O roga Lerato pele ga mmagwe.

O na le lehufa

- O re Lerato o eta a robalana le banna.
- O re Lerato o be a elwa le mosadi yo mongwe ba baka banna.
- O re Lerato ge a eya kerekeng o ela banna.
- O re Lerato o reka diaparo tša ka gare tša go bitša mašeleng a godimo gore a ete a bontšha banna.
- Ge Lerato a boa mošomong a mo dumediša, o mo fetola ka mahlapa, o re mmalegogwana tena, molomo wa go nkgwa, moitshwarahlephi, bj.bj.
- O betha mosadi ge a ekwa boLeepo ba re ba mmone a na le monna yo mongwe toropong ebile Lerato o išwa bookelong.

O na le pelo ye mpe

- O rile go kwa Leepo a re Tsarane o thuntšhitšwe ke maphodisa a fela a re ba boele lefelong la kotsi go yo tšea sefatanaga sa gagwe.
- O robotša Lerato ka letangwaneng la go tuntela bošego ka moka.

Ga a na šedi/tlhokomelo

- Kgwebo ya gagwe ya dithekisi e a phuhlama ka ge a sa e hlokomele.

16.2 Babapadi ba bangwe ba reng ka yena**O fenywa ke lehufa**

- Lerato o botša Ntshepe ka mo Radithekisi a fenywago ke lehufa ka gona.

16.3 Leina la gagwe

Leina la gagwe ga le sepelelane le semelo sa gagwe.

[25]

POTŠIŠO YA 17: LEHUFA – P Mothupi**SETSOPOLWA SA K**

- 17.1
- 'Mooki'
  - 'Morutiši'
  - 'Bookelong'
  - 'Koloyana ya dihlare'
  - 'A nthuta sekolong'
  - 'Go tšwa dijong'.
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 17.2 'Ke bolaelwa go ya dijong le morutiši wa ka yo a ilego a nthuta sekolong'. (1)
- 17.3 Lehufa (1)
- 17.4
- Lerato o bopilwe kgopolong e tee ya lerato le botshephegi.
  - Ga a gole ebile ga a fetoge le go fetotšwa ke maemo, o tšwetše pele a rata Radithekisi le ge a be a mo tlaiša. (2)
- 17.5
- Radithekisi o amogelwa bookelong ka morago ga go leka go ipolaya ka sethunya.
  - Radithekisi o kgopela tshwarelo go Ntshepe le Lerato gomme ba mo swarela. (2)
- 17.6
- E tšweletša Radithekisi e le motho wa lenyatšo ka ge a re Lerato ke mosatšana/moitshwarahlephi.
  - E tšweletša maikutlo a Radithekisi a pefelo le lehufa ka ge a re Lerato o ile banneng.
  - E gapa nako ya gore babapadi ba itokišetše temana ya go latela. (2)
- 17.7 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Maikutlo a pefelo
- Ke befedišwa ke gore Radithekisi ke yena a bego a swanetše go šireletša Lerato eupša o a mo hloriša.
  - Ke befedišwa ke gore Lerato o bolaelwa gore o ratana le Ntshepe eupša go se bjalo. (3)

SETSOPOLWA SA L

- 17.8
- (O rothiša megokgo)
  - (O mo tseba ganong ka bogale)
  - (O a emelela o tšama a phankganya matsogo a etšwa)
  - (Ka tlabego)
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 17.9 Tsarane ke mošomedi wa Radithekisi. (1)
- 17.10 Lerato o lemoga gore o rata Ntshepe eupša o nyaka go boledišana le Radithekisi pele a tšea sephetho ka Ntshepe. (1)
- 17.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
- Mantšu a Lerato a go re 'Ga ke nyake gore ka moso o tle o re nna ke be ke sa boledišana le wena'.
  - Mafelelong Lerato o hlala Radithekisi.
- (2)
- 17.12
- Morero wa papadi ye o lebane le taba ya gore lehufa le thuba motse.
  - Diteng tša papadi ye di mabapi le lehufa leo Radithekisi a bego a na le lona go mosadi wa gagwe, e lego Lerato gomme la feleletša le mo thubetše motse.
- (2)
- 17.13 Balekwa ba tla fa diponelopele tša go fapana.
Mohlala:
- Radithekisi a ka ipona phošo ditirong tša gagwe gomme a thoma go phedišana le Lerato gabotse.
  - Lerato a ka kgotlelela lenyalong la bona go fihla ba arogantšhwa ke lehu.
- (2)
- 17.14 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Mongwadi o atlegile.
- Babadi ba be ba tseba gore Tsarane le Leepo ba ja Lerato le Ntshepe leonyane mola bona ba sa tsebe.
  - Babadi ba be ba tseba gore Radithekisi o rera go bolaya Ntshepe mola Ntshepe a sa tsebe.
  - Babadi ba be ba tseba gore Leepo le Tsarane ba emetše Ntshepe ka ntlenyana ga kholetše ya Mamokgalake Chuene mola Ntshepe a sa tsebe.
- (TŠE PEDI fela) (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80

KAROLO YA A: RUBRIKI YA GO SWAYA DIPOTŠIŠO TŠE TELELE: THETO [MEPUTŠO YE 10]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG Tlhalošo ya sererwa. Botebo bja dikgopolo, kgonthišišo le kwešišo ya setšweletšwa	5–6 -Tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa. -Tatelano ya dikgopolo tša go ba le maatlakgogedi tša go amana thwii le sererwa. -Kwešišo ye e tseneletšego ya sengwalo le sereto.	4 -Kwešišo le tlhalošo ye botse ya sererwa. -Potšišo e arabilwe ka botlalo. -Dikgopolo tšeo di filwego di a kwagala eupša ga se tšona ka moka tšeo di hlalošitšwego ka mo go nyakegago. -Kwešišo ya sengwalo le sereto e bonetše.	3 -Tlhalošo ye e kgotsofatšago ya sererwa. -Go na le dintlha di se kae tšeo di amanago le sererwa. -Tše dingwe tša dikgopolo di a kwagala eupša ga di kgodiše. -Kwešišo ya motheo ya sengwalo le sereto.	2 -Tlhalošo ya sererwa ga e kgotsofatše. -Ga go dintlha tšeo di amanago le sererwa. -Ga go kwešišo ya sengwalo le sereto.	1 -Ga go kwešišo ya sererwa. -Karabo ga e sepelelane le sereto. -Morutwana ga a tsebe selo ka ga sengwalo le sereto.
MEPUTSO YE 6	4	3	2	1	0
SEBOPEGO LE POLELO Sebopego, kelelo le kalo ya dikgopolo Polelo, segalo le setaele tšeo di dirišitšwego ge go ngwalo taodišo	-Sebopego se tšweletša tlemagano ya dikgopolo ye botsebotse. -Dikgopolo di hlamegile ebile di tšweleditšwe ka bokgwari. -Polelo, segalo le setaele di a kgahliša, ke tša maleba, tša go hlohla mabjoko. -Go nyakile go se na le phošwana le e tee ya popopolelo, mopeleto le maswaodikga.	-Sebopego se tšwelela gabotse ebile se tšweletša go ela ga dikgopolo. -Kelelo ye botse ya dikgopolo. -Polelo, segalo le setaele ke tša maleba.	-Sebopego se a tšwelela. -Taodišo ga e na kelelo ye botse ya dintlha ebile ga go tlemagano ya dikgopolo. -Diphošo tša polelo ke tše nnyane eupša segalo le setaele ke tša maleba.	-Sebopego se bontšha diphošo tša peakanyo. -Dikgopolo ga se tša beakanywa ka tatelano ye botse. -Diphošo tša polelo ke tše ntši. -Segalo le setaele di fošagetše.	-Sebopego ga se sa maleba. -Diphošo tša polelo ke tše ntšintši ebile le setaele se fošagetše kudu.
MEPUTSO YE 4					

KAROLO YA B LE C: RUBRIKI YA GO SWAYA DIPOTŠIŠO TŠE TELELE – PADI, KANEGELOTŠHABA LE PAPADI [MEPUTSO YE 25]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
<p>DITENG</p> <p>Tlhalošo ya sererwa Botebo bja dikgopolo, kgonthišišo le kwešišo ya setšweletšwa</p> <p>MEPUTSO YE 15</p>	<p>-Karabo ye botsebotse go fetiša: 14–15.</p> <p>-Karabo ye botsebotse: 12–13.</p> <p>-Tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa.</p> <p>-Tatelano ya dikgopolo tša go ba le maatlakgogedi tša go amana thwii le temana.</p> <p>-Kwešišo ye botsebotse ya sengwalo le setšweletšwa.</p>	<p>-Kwešišo le tlhalošo ye botse ya sererwa.</p> <p>-Potšišo e arabilwe ka botlalo.</p> <p>-Dikgopolo tšeo di filwego di a kwagala eupša ga se tšona ka moka tšeo di hlalošitšwego ka mo go nyakegago.</p> <p>-Kwešišo ya sengwalo le setšweletšwa e a bonala.</p>	<p>-Kwešišo ya magareng ya sererwa eupša ga se dintlha ka moka tšeo di hlalošwago ka botlalo.</p> <p>-Bontši bja dintlha di amana le sererwa.</p> <p>-Tše dingwe tša dikgopolo di a kwagala eupša ga di kgodiše.</p> <p>-Kwešišo ya motheo ya sengwalo le setšweletšwa.</p>	<p>-Kwešišo ye nnyane ya sererwa.</p> <p>-Ga go dintlha tšeo di hlalošwago ka botlalo.</p> <p>-Dintlha tše nnyane di amana le sererwa.</p> <p>-Tlhalošo e amana gannyane le sererwa.</p> <p>-Kwešišo ye nnyane ya sengwalo le setšweletšwa.</p>	<p>-Ga go kwešišo ya sererwa.</p> <p>-Maiteko a go araba potšišo a fokola kudu.</p> <p>-Ditlhalošo ga di kgotsofatše.</p> <p>-Morutwana ga a tsebe sengwalo goba setšweletšwa</p>
	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
<p>SEBOPEGO LE POLELO</p> <p>Sebopego, kelelo le kalo ya dikgopolo Polelo, segalo le setaele tšeo di dirišitšwego ge go ngwalwa taodišo</p> <p>MEPUTSO YE 10</p>	<p>-Sebopego se tšweletša tlemagano ya dikgopolo ye botsebotse.</p> <p>-Matseno le mafetšo ke a mabotse kudukudu.</p> <p>-Dikgopolo di hlamegile ebile di tšweleditšwe ka bokgwari.</p> <p>-Polelo, segalo le setaele di a kgahliša, ke tša maleba, tša go hlohla mabjoko.</p>	<p>-Sebopego se tšwelela gabotse ebile se tšweletša go ela ga dikgopolo.</p> <p>-Go na le tlemagano ye botse magareng ga matseno, mafetšo le ditemana tše dingwe tša taodišo yeo.</p> <p>-Kelelo ye botse ya dikgopolo.</p> <p>-Polelo, segalo le setaele ke tša maleba.</p>	<p>-Sebopego se a tšwelela.</p> <p>-Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo e gona eupša e na le mafokodi.</p> <p>-Diphošo tša polelo ke tše nnyane eupša segalo le setaele ke tša maleba.</p> <p>-Peakanyo ya ditemana ke ya maleba.</p>	<p>-Sebopego se bontšha diphošo tša peakanyo.</p> <p>-Dikgopolo ga se tša bewa ka tshwanelo.</p> <p>-Diphošo tša polelo ke tše ntši.</p> <p>-Segalo le setaele ga se tša maleba.</p> <p>-Peakanyo ya ditemana e fošagetše.</p>	<p>-Tlhokego ya peakanyo ye botse ya sebopego e dira gore dikgopolo di se elele gabotse.</p> <p>-Diphošo tša polelo le setaele sa go fošagala di dira gore go be bothata go bala le go kwešiša molaetša wa taodišo.</p> <p>-Segalo le setaele di fošagetše kudu</p> <p>-Peakanyo ya ditemana e fošagetše kudu.</p>